

ΟΜΙΛΟΣ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Ύλη στην οποία αναφέρεται το παρόν κριτήριο:

Διδαγμένο κείμενο:

- 2η θεματική ενότητα (ενότ. 4, 5, 6, 7)
- Ερμηνευτικά σχόλια των ενοτήτων από το φάκελο υλικού
- Εισαγωγή: Δ3, Βίος του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη

Αδίδακτο κείμενο:

- Γραμματική: συνηρημένα όλων των τάξεων, αόριστος β΄, Ουσιαστικά όλων των κλίσεων
- Συντακτικό: Απρόσωπη σύνταξη, είδη Δοτικής Προσωπικής, Σύνταξη Μετοχών, Αναγνώριση Δευτερευουσών προτάσεων

2ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΕΞΕΤΑΣΗΣ (*)

A. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1ο απόσπασμα:

Πλάτων, Πρωταγόρας, 322a-323a

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας, πρῶτον μὲν διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν ζῶων μόνον θεοὺς ἐνόμισεν, καὶ ἐπεχείρει βωμούς τε ἰδρῦεσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν· ἔπειτα φωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ, καὶ οἰκῆσεις καὶ ἐσθῆτας καὶ ὑποδέσεις καὶ στρωμνὰς καὶ τὰς ἐκ γῆς τροφὰς ἤϋρετο. Οὕτω δὴ παρεσκευασμένοι κατ' ἀρχὰς ἄνθρωποι ᾤκουν σποράδην, πόλεις δὲ οὐκ ἦσαν· ἀπώλλυντο οὖν ὑπὸ τῶν θηρίων διὰ τὸ πανταχῆ αὐτῶν ἀσθενέστεροι εἶναι, καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφήν ἱκανὴ βοηθὸς ἦν, πρὸς δὲ τὸν τῶν θηρίων πόλεμον ἐνδεής –πολιτικὴν γὰρ τέχνην οὐπω εἶχον, ἧς μέρος πολεμική– ἐζήτουν δὴ ἀθροίζεσθαι καὶ σῶζεσθαι κτίζοντες πόλεις· ὅτ' οὖν ἀθροισθεῖεν, ἠδίκουν ἀλλήλους ἅτε οὐκ ἔχοντες τὴν πολιτικὴν τέχνην, ὥστε πάλιν σκεδαννύμενοι διεφθείροντο.

Ζεὺς οὖν δείσας περὶ τῷ γένει ἡμῶν μὴ ἀπόλοιτο πᾶν, Ἑρμῆν πέμπει ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τε καὶ δίκην, ἵν' εἶεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί. Ἐρωτᾷ οὖν Ἑρμῆς Δία τίνα οὖν τρόπον δοίη δίκην καὶ αἰδῶ ἀνθρώποις· «Πότερον ὡς αἱ τέχναι νενέμηνται, οὕτω καὶ ταύτας νείμω; νενέμηνται δὲ ὧδε· εἷς ἔχων ἰατρικὴν πολλοῖς ἱκανὸς ἰδιώταις, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί· καὶ δίκην δὲ καὶ αἰδῶ οὕτω θῶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἐπὶ πάντα νείμω;» «Ἐπὶ πάντα», ἔφη ὁ Ζεὺς, «καὶ πάντες μετεχόντων· οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὡσπερ ἄλλων τεχνῶν· καὶ νόμον γε θεὸς παρ' ἐμοῦ τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὡς νόσον πόλεως». Οὕτω δὲ, ὃ Σώκρατες, καὶ διὰ ταῦτα οἱ τε ἄλλοι καὶ Ἀθηναῖοι, ὅταν μὲν περὶ ἀρετῆς τεκτονικῆς ἢ λόγος ἢ ἄλλης τινὸς δημιουργικῆς, ὀλίγοις οἴονται μετεῖναι συμβουλής, καὶ ἂν τις ἐκτὸς ὦν τῶν ὀλίγων συμβουλεύῃ, οὐκ ἀνέχονται, ὡς σὺ φῆς –εἰκότως, ὡς ἐγὼ φημι– ὅταν δὲ εἰς συμβουλήν πολιτικῆς ἀρετῆς ἴωσιν, ἦν δεῖ διὰ δικαιοσύνης πᾶσαν ἰέναι καὶ σωφροσύνης, εἰκότως ἅπαντος ἀνδρὸς ἀνέχονται, ὡς παντὶ προσῆκον ταύτης γε μετέχειν τῆς ἀρετῆς ἢ μὴ εἶναι πόλεις. Αὕτη, ὃ Σώκρατες, τούτου αἰτία.

2ο απόσπασμα:

Αριστοτέλης, Πολιτικά, 1.12, 1253a29-39

Φύσει μὲν οὖν ἡ ὁρμὴ ἐν πᾶσιν ἐπὶ τὴν τοιαύτην κοινωνίαν [: τὴν πόλιν]· ὁ δὲ πρῶτος συστήσας μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος. Ὡσπερ γὰρ καὶ τελεωθεὶς βέλτιστον τῶν ζῶων ἄνθρωπός ἐστιν, οὕτω καὶ χωρισθεὶς νόμου καὶ δίκης χεῖριστον πάντων. Χαλεπωτάτη γὰρ ἀδικία ἔχουσα ὄπλα· ὁ δὲ ἄνθρωπος ὄπλα ἔχων φύεται φρονήσει καὶ ἀρετῇ, οἷς ἐπὶ τάναντία ἔστι χρῆσθαι μάλιστα. Διὸ ἀνοσιώτατον καὶ ἀγριώτατον ἄνευ ἀρετῆς, καὶ πρὸς ἀφροδίσια καὶ ἐδωδὴν χεῖριστον. Ἡ δὲ δικαιοσύνη πολιτικόν· ἡ γὰρ δίκη πολιτικῆς κοινωνίας τάξις ἐστίν, ἡ δὲ δικαιοσύνη τοῦ δικαίου κρίσις.

A1.a. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση τα δύο αποσπάσματα του διδαγμένου κειμένου (μονάδες 3) και να τεκμηριώσετε κάθε

απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις / φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 3):

1. Η γλώσσα παρουσιάζεται ως επινόηση του ανθρώπου.
2. Οι τεχνικές γνώσεις προσέφεραν σημαντική βοήθεια στον άνθρωπο, προκειμένου να αντιμετωπίσει τα θηρία.
3. Είναι έμφυτη η τάση των ανθρώπων να δημιουργούν πόλεις.

(μονάδες 6)

A1.β. Με βάση τα δύο αποσπάσματα του διδαγμένου κειμένου να αντιστοιχίσετε τις θέσεις στη **Στήλη Α** με τον εκφραστή τους στη **Στήλη Β**.

Στήλη Α	Στήλη Β
<p>α. Ο άνθρωπος γεννιέται από τη φύση εφοδιασμένος με όπλα, για να υπηρετήσει τη φρόνηση και την αρετή.</p> <p>β. Οι άνθρωποι τον πρώτο καιρό ζούσαν διασκορπισμένοι και δεν υπήρχαν πόλεις.</p> <p>γ. Η πολιτική αρετή πρέπει να διέπεται ολόκληρη από δικαιοσύνη και σωφροσύνη.</p> <p>δ. Ο άνθρωπος, όταν διακόπτει κάθε σχέση με το νόμο και τη δικαιοσύνη, γίνεται το χειρότερο απ' όλα τα όντα.</p>	<p>1. Πρωταγόρας</p> <p>2. Αριστοτέλης</p>

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

B1. Σε ποια σημεία του πρώτου αποσπάσματος του διδαγμένου κειμένου γίνεται αναφορά στον καταμερισμό της εργασίας; Γιατί η πολιτική αρετή δεν μπορούσε να περιλαμβάνεται στον καταμερισμό αυτό;

Μονάδες 10

B2. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε όνομα της **Στήλης Α** και δίπλα το γράμμα της **Στήλης Β** που αντιστοιχεί στη σωστή φράση (δύο ονόματα από τη **Στήλη Α** περισσεύουν).

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Άνυτος	α. συνάδελφος του Αριστοτέλη στην Ακαδημία.
2. Κριτών	β. φίλος του Σωκράτη.

3. Αναξαγόρας	γ. κατήγορος του Σωκράτη που είχε εκλεγεί στρατηγός το 409 και είχε εξοριστεί από τους Τριάκοντα Τυράννους.
4. Ευκλείδης	δ. ίδρυσε δική του σχολή, τον <i>Περίπατο</i> .
5. Ηρακλείδης	ε. φιλόσοφος στον οποίο κατέφυγε ο Πλάτων μετά τον θάνατο του Σωκράτη.
6. Θεόφραστος	
7. Λύκων	

Μονάδες 10

B3.α. Για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του διδαγμένου κειμένου να γράψετε μία περίοδο λόγου στη Νέα Ελληνική, όπου η συγκεκριμένη λέξη σε οποιαδήποτε μορφή της (πτώση, αριθμό, γένος, έγκλιση, χρόνο) να χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία από αυτήν που έχει στο αρχαίο κείμενο: «θείας», «συναγωγί», «όρμή», «τάξις».

(μονάδες 4)

B3.β. Να γράψετε ένα σύνθετο ομόρριζο ουσιαστικό της Νέας Ελληνικής, με πρώτο ή δεύτερο συνθετικό καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του διδαγμένου κειμένου: είχον, δείσας, δίκην, θῶ, τελεωθείς, χρήσθαι.

(μονάδες 6)

Μονάδες 10

B4.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αντιφών, απόσπ. 44A

Στο παρακάτω απόσπασμα ο σοφιστής Αντιφών (5ος αι. π.Χ.) εκφράζει την άποψή του για τη δικαιοσύνη και διακρίνει τον νόμο από τη φύση.

Δικαιοσύνη είναι να μην παραβαίνεις τους νόμους και τα έθιμα του κράτους, του οποίου είσαι πολίτης. Ο άνθρωπος θα αποκόμιζε από τη δικαιοσύνη την πιο μεγάλη ωφέλεια για το άτομό του, αν μπροστά σε άλλους ανθρώπους τηρούσε τους νόμους ως κάτι σημαντικό, ενώ αντίθετα, άμα είναι μόνος του χωρίς άλλους μπροστά του, ακολουθούσε τις επιταγές της φύσης. Γιατί οι επιταγές του νόμου είναι αυθαίρετες, ενώ της φύσης είναι αναγκαίες· κι οι επιταγές των νόμων είναι συμβατικές και όχι από τη φύση, ενώ οι επιταγές της φύσης είναι ακριβώς το αντίθετο. Όποιος παραβαίνει τους νόμους και τα έθιμα, αν δεν υποπέσει στην αντίληψη αυτών που τα έχουν αποδεχθεί, αποφεύγει και την ντροπή και την τιμωρία ενώ, αν δε μείνει απαρατήρητος, δεν τα αποφεύγει. Απεναντίας, άμα παραβιάζει τις εγγενείς απαιτήσεις της φύσης πέρα από ένα

όριο, το κακό γι' αυτόν δε μετριάζεται διόλου, αν μείνει απαραίτητος απ' όλους τους ανθρώπους, ούτε γίνεται μεγαλύτερο, αν υποπέσει στην αντίληψη όλων των ανθρώπων.
(Μτφρ. Νίκος Σκουτερόπουλος)

Να συγκρίνετε την άποψη του Αντιφώντα με τις απόψεις του Πρωταγόρα και του Αριστοτέλη για τη δικαιοσύνη.

Μονάδες 10

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Κατά τη εξέλιξη του συμποσίου του Καλλία προς τιμή του παγκρατιαστή Αυτόλυκου, ο καθένας από τους παρευρισκόμενους κλήθηκε να αναφέρει κάτι για το οποίο ένιωθε υπερήφανος. Ο Χαρμίδης έκανε μια σύγκριση της περιόδου που είχε περιουσία με αυτή που ήταν φτωχός.

ὁ δὲ Καλλίας, σὸν μέρος, ἔφη, λέγειν, ὦ Χαρμίδη, δι' ὃ τι ἐπὶ πενία μέγα φρονεῖς. Οὐκοῦν τόδε μὲν, ἔφη, ὁμολογεῖται, κρεῖττον εἶναι θαρρεῖν ἢ **φοβεῖσθαι** καὶ ἐλεύθερον εἶναι μᾶλλον ἢ δουλεύειν καὶ θεραπεύεσθαι μᾶλλον ἢ θεραπεύειν. ἐγὼ τοίνυν ἐν τῇδε τῇ πόλει ὅτε μὲν πλούσιος ἦν πρῶτον μὲν ἐφοβούμην μή τίς μου τὴν οἰκίαν διορύξας καὶ τὰ χρήματα λάβοι καὶ αὐτόν τί με κακὸν ἐργάσαιτο· ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς συκοφάντας ἐθεράπευον, **εἰδῶς** ὅτι παθεῖν μᾶλλον κακῶς ἰκανὸς εἶην ἢ ποιῆσαι ἐκείνους. καὶ γὰρ δὴ καὶ προσετάττετο μὲν αἰεὶ τί μοι δαπανᾶν ὑπὸ τῆς πόλεως, **ἀποδημῆσαι** δὲ οὐδαμοῦ ἐξῆν. νῦν δ' ἐπειδὴ **τῶν ὑπερορίων** στέρομαι καὶ τὰ ἔγγεια οὐ καρποῦμαι, ἠδέως μὲν καθεύδω, πιστὸς δὲ τῇ πόλει γεγένημαι, οὐκέτι δὲ ἀπειλοῦμαι, ἀλλ' ἤδη ἀπειλῶ ἄλλοις, ὡς ἐλευθέρω τε ἔξεστί **μοι** καὶ ἀποδημεῖν καὶ ἐπιδημεῖν· καὶ εἰμὶ νῦν μὲν **τυράννω** ἐοικώς, τότε δὲ σαφῶς δοῦλος ἦν· καὶ τότε μὲν ἐγὼ φόρον ἀπέφερον τῷ δήμῳ, νῦν δὲ ἡ πόλις τέλος φέρουσα τρέφει με. ἀλλὰ καὶ Σωκράτει, ὅτε μὲν πλούσιος ἦν, ἐλοιδόρουν με ὅτι συνῆν, νῦν δ' ἐπεὶ πένης γεγένημαι, οὐκέτι οὐδὲν μέλει οὐδενί. καὶ μὴν ὅτε μὲν γε πολλὰ εἶχον, αἰεὶ τι ἀπέβαλλον ἢ ὑπὸ τῆς πόλεως ἢ ὑπὸ τῆς τύχης· νῦν δὲ ἀποβάλλω μὲν οὐδέν (οὐδὲ γὰρ ἔχω), αἰεὶ δὲ τι λήψεσθαι ἐλπίζω.

ΞΕΝΟΦΩΝ, ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ 4, 29-32

θεραπεύω = υπηρετώ, φροντίζω, καλοπιάνω
ὑπερόριον = η περιουσία έξω από τα σύνορα
καθεύδω = κοιμάμαι

ἔοικώς εἰμί = μοιάζω
τέλος = φόρος

Παρατηρήσεις

1. Να γράψετε τη μετάφραση του αποσπάσματος : " ὁ δὲ Καλλίας, σὸν μέρος, ...
ἀποδηῆσαι δὲ οὐδαμοῦ ἐξῆν "

20 Μονάδες

2. Ποια είναι τα κέρδη που ἔχει αποκομίσει ο Χαρμίδης ἀπὸ τη στιγμή που στερήθηκε την περιουσία του;

10 Μονάδες

3.α. δαπανᾷν, καρποῦμαι, ἀπειλοῦμαι : να γράψετε το γ' ενικό πρόσωπο της οριστικής ενεστώτα στη φωνή που βρίσκονται.

3 Μονάδες

3.β. λάβοι, παθεῖν : να γράψετε το β' ενικό πρόσωπο της υποτακτικής και της προστακτικής στο χρόνο και τη φωνή που βρίσκονται.

2 Μονάδες

3.γ. Να γράψετε το ζητούμενο τύπο για τα παρακάτω ουσιαστικά:

Καλλίας : γενική ενικού

οἰκίαν : γενική πληθυντικού

χρήματα : δοτική πληθυντικού

πατρίδος : αιτιατική ενικού

Σωκράτει : κλητική ενικού

5 Μονάδες

4.α. Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τους ἀκόλουθους ὀρους: ἢ φοβεῖσθαι, εἰδῶς, ἀποδηῆσαι, τῶν ὑπερορίων, μοι, τυράννω

6 Μονάδες

4.β. «ἐγὼ τοίνυν ἐν τῇδε τῇ πόλει ὅτε μὲν πλοῦσιος ἦν πρῶτον μὲν ἐφοβούμην μή τίς μου τὴν οἰκίαν διορύξας » : να αναγνωρίσετε το εἶδος των δευτερευουσῶν προτάσεων και να ἐπισημάνετε τον τρόπο εἰσαγωγῆς, την ἐκφορά και το συντακτικὸ τους ρόλο.

4 Μονάδες

Ευχόμαστε ἐπιτυχία

(*) Το παρόν κριτήριο ἐξέτασης συντάχθηκε ἀπὸ την ομάδα διδασκόντων του Τομέα Μαθηματικῶν του Φροντιστηρίου **αξία** και ἀποτελεῖ πνευματικὴ τους ἰδιοκτησία.

Ἡ χρήση τους ἐκτὸς Φροντιστηρίου, ἐπιτρέπεται μόνο για ἐκπαιδευτικούς σκοπούς. Ὅποιαδήποτε ἄλλη χρήση ἢ ἀναπαραγωγή χωρὶς ἄδεια, μπόρει να ἐπιφέρει τις προβλεπόμενες ἀπὸ το Νόμο κυρώσεις.